

Ekonomska i ekohistorija

Ekonomska i ekohistorija, časopis za gospodarsku povijest i povijest
okoliša 1/2005.

U hrvatskoj znanstvenoj javnosti nedavno se pojavio novi časopis pod imenom *Ekonomska i ekohistorija*. Naime, čovjekov je utjecaj na okoliš neupitan, jednako kao i utjecaj ekonomskih procesa na povijesne tokove. Ipak, tek je u najnovije vrijeme taj odnos počeo u historiografiji zadobivati dužnu pažnju. Poticaj za pokretanje časopisa, koji bi se bavio tom tematikom, pojavio se nakon Prvog kongresa hrvatskih povjesničara (Zagreb, 1999). Od posebne je važnosti i činjenica da se po prvi put pojavljuje časopis koji objedinjava ekonomsku povijest i ekohistoriju. Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju te sekcija za gospodarsku povijest Hrvatskog nacionalnog odbora za povijesne znanosti Zagreb pokrenuli su u suradnji s izdavačkom kućom Meridijani upravo takav časopis.

Prvi rad autora **Hrvoja Gračanina** "*Ilirik u Marcelinovoj kronici*" (str. 9-36) analizira kroničara komesa Marcelina iz 6. stoljeća. Pritom težište stavlja na vijesti koje se odnose na gospodarske i društvene prilike na širem području iliričke prefektуре. Autor ističe važnost vijesti o posljedicama barbarskih provala i rimskih poraza na širi prostor Ilirika, jer daju uvid u tadašnju socijalnu i ekonomsku situaciju. Osim toga, djelo pruža i podatke o prirodnim katastrofama koje su također utjecale na ekonomsku i društvenu krizu tog područja.

"*Utjecaj rijeke na pogranična naselja*" (str. 37-62) **Hrvoja Petrića** bavi se utjecajem Drave na pogranična naselja u Podravini, koja je kroz povijest bila pogranična rijeka. To je posebno vidljivo kroz 16. i 17. stoljeće. Autor ističe kako je čovjekov utjecaj na Dravu vidljiv od kraja 18. stoljeća, no znatnije se osjeća tek u 19. stoljeću. Tada se, naime, provode prvi radovi na hidroregulaciji rijeke Drave. Istodobno je i rijeka utjecala na život ljudi tog prostora. Autor donosi tri primjera tih utjecaja. Prvi je preseljenje naselja Legrad s lijeve na desnu obalu rijeke. Drugi je uništenje dijela naselja Drnje zbog promjene toka rijeke i preseljenje djela stanovništva na drugu obalu u novoosnovana naselja Gola i Gotalovo. Treći primjer odnosi se na uništenje čitavog naselja Brod i preseljenje stanovništva na drugi, povišeni lokalitet (Ferdinandovac), na istoj obali.

Rad **Željke Holjevca** "*Naselja gradišćanskih Hrvata u zapadnoj Mađarskoj na katastarskim planovima iz 1857. godine*" (str. 63-84) daje prikaz današnjih naselja gradišćanskih Hrvata u zapadnoj Mađarskoj na katastarskim planovima sredine 19. stoljeća. Autor ističe važnost tih planova kao izvora gospodarske i društvene povijesti. Naime, prikazuju strukturu pojedinih naselja netom po ukinuću kmetstva. Jednako tako, oni su pokazatelj etničkog sastava naselja u tom vremenu zbog bogate seoske mikrotoponimije.

Slijedi rad **Mirele Slukan Altić** "*Kartografski izvori za rekonstrukciju i praćenje razvoja prometnih komunikacija*" (str. 85-101). Na temelju izvorne arhivske građe i kartografskih izvora, autorica rekonstruira i prikazuje razvoj mreže komunikacijskih puteva na području hrvatskih zemalja. Ističe važnost puteva u životu ljudi. Pritom primjećuje da se putevi u kartografskim izvorima javljaju u rimsko doba. Međutim, gube se tokom srednjeg vijeka i ponovno pojavljuju u 18. stoljeću. Poznavanje razvoja prometnica ima jednu od ključnih uloga u razumijevanju razvoja i prostorne organizacije hrvatskih zemalja kroz povijest.

Mira Kolar-Dimitrijević u radu “*Nezaposlenost u Hrvatskoj od vremena velike svjetske krize i javni radovi*” (str. 101-114) na osnovi izvora analizira problematiku nezaposlenosti u Hrvatskoj. Osvrće se i na javne radove kao jedan od pokušaja rješavanja te nezaposlenosti. Autorica ističe izdvojenost socijalne politike od gospodarske, napominjući kako kapitalizam na hrvatskom prostoru nije bio socijalni. Istodobno, država svojom štednjom ne doprinosi povišenju standarda.

Slijedi rad “*Prilike gospodarstva grada Rijeke od 1918 do 1924.*” (str. 115-137) u kojem autor, **Daniel Patafta**, daje uvid u gospodarsku situaciju grada Rijeke od kraja Prvog svjetskog rata do talijanske aneksije 1924. godine. Rad se temelji na objavljenoj literaturi, periodici i arhivskoj građi. Autor ističe kako je geografski položaj Rijeke uvelike utjecao na njezinu noviju povijest. Gospodarski uspon grada, koji je započeo krajem 19. stoljeća, prekinuo je Prvi svjetski rat. Nestabilna politička situacija i nedefinirani pravni status grada negativno su se odrazili na ukupan gospodarski razvoj Rijeke. Politički pritisak Italije na Kraljevinu SHS za predajom Rijeke rezultirao je i prodorom talijanskog kapitala u riječku industriju, ali i druga područja gradskog života. Tako je Rijeka do talijanske aneksije bila, u gospodarskom pogledu, potpuno talijanizirana.

Nenad Moačanin doprinio je proučavanju osmanskih izvora svojim radom “*Pristup ekohistoriji Podravine prema osmanskim izvorima*” (str. 139-146). Ističe upravnu i etno-konfesionalnu heterogenost djela Podravine pod osmanskom vlašću. Izvori sugeriraju da se stanovništvo, u odnosu na srednji vijek, vjerojatno nešto smanjilo te se šire šumske površine, a povećano je i njihovo iskorištavanje. Turska osvajanja značajno su obilježila krajobraz sela, dok u gradovima, osim pojave džamija, nema jače afirmacije osmanske kulture. Autor ističe kako se toponomastika u 16. stoljeću gotovo nije mijenjala, ali se zato taj proces pojačano odvija krajem 17. stoljeća. Tada se težište gospodarstva premješta prema jugoistoku, kraju koji gravitira srednjem Podunavlju. Kao jedini mogući regionalni centar postavlja se Virovitica, no izvori daju samo posredne naznake o tome.

Posljednji članak je svojevrsna završna riječ za prvi broj novog časopisa. **Drago Roksanđić** pod naslovom “*Zašto Eko–Eko*” (str. 147-150) obrazlaže razloge pokretanja časopisa, kao i smjer u kojem bi se časopis trebao razvijati.

Časopis donosi i bibliografiju radova s područja socioekonomske i ekohistorije od 1977. do 2001. u izdanju Hrvatskog državnog arhiva (uredila **Mirela Slukan Altić**) (str. 151-179), te prikaze knjiga (str. 181-205). Ovaj novopokrenuti časopis već je svojim prvim brojem najavio cilj: doprinos u istraživanjima na području ekonomske povijesti i ekohistorije. Potreba za takvim radovima je tim veća, imajući na umu posljedice ekonomskih kretanja i čovjekova utjecaja na prirodu tokom povijesti. Prvi je broj dao poticaj za takva istraživanja i za nadati se da ćemo uskoro dočekati i njegov nastavak.

Jelena BALOG

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI

38

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

The logo for FF press, featuring the letters 'FF' in a bold, sans-serif font, followed by the word 'press' in a smaller, lowercase, sans-serif font. The 'FF' is stylized with a horizontal line through the middle of the letters.

ZAGREB 2006.

RADOVI ZAVODA ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOG FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Knjiga 38

Izdavač

Zavod za hrvatsku povijest
Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
FF-press

Za izdavača

Miljenko Jurković

Glavni urednik

Borislav Grgin

Uredništvo

Ivo Goldstein
Boris Olujić
Mario Strecha
Božena Vranješ-Šoljan

Tajnik uredništva

Hrvoje Gračanin

Adresa uredništva

Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Zagreb,
Ivana Lučića 3, HR-10 000, Zagreb
Tel. ++385 (0)1 6120 150, 6120 158, faks ++385 (0)1 6156 879

Časopis izlazi jedanput godišnje

Ovi su Radovi tiskani uz financijsku potporu
Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske

Naslovna stranica

Iva Mandić

Računalni slog

Boris Bui

Lektura i korektura

Ivan Botica

Tisak

Tiskara Rotim i Market, Lukavec

Tiskanje dovršeno u listopadu 2006. godine

Naklada

400 primjeraka